



KASTELLETS VENNER & HISTORISKE SAMLING



Lidt om Henrettelser, særlig for Kastelets Vedkommende

af

Victor Krohn

1907

Nærværende artikel, er oprindeligt udgivet i 1. Regiments Soldaterforenings medlemsblad "Kastelet", Nu afskrevet og tillempet moderne retskrivning.

Denne reproduktion er foretaget af: **Kastelets Venner & Historiske Samling 2014.**

Reproduktionen, er foretaget på basis af artikler i medlemsbladet "Kastelet".

Du kan finde flere oplysninger og kontaktinformationer om foreningen Kastelets Venner & Historiske Samling på foreningens hjemmeside:

www.kasteletsvenner.dk.

Her kan du også melde dig ind i foreningen og på den måde støtte foreningens arbejde, bestille rundvisninger og finde mange flere publikationer/artikler som denne.

I gamle dage var retterstedet et nødvendigt appendiks til enhver større by, og København var i den retning ingen undtagelse.

På mange af de gamle billeder af byen ses galgen tronende på et eller andet iøjnefaldende sted i omegnen, og den er, i overensstemmelse med tiden, sjældent tom.

Også inde i byen – ved alle portene og på de fleste større torve – fandtes der rettersteder eller i hvert fald strafferedskaber (træhesten, kagen), for at borgerskabet stadig kunne have lovens strenghed for øje.

Når dette antoges at være nødvendigt overfor de forholdsvis fredelige borgere, hvor meget mere måtte det da ikke være nødvendigt overfor den sammenløbne hob, hvoraf militæret den gang var sammensat, og vi træffer da også specielle militære rettersteder i nærheden af Kuppet.

På Hallandsås (Kongens Nytorv) knejste den rødmalede, af Kuppets bygmester, Oberst Rüse konstruerede, såkaldte vippegalge, på Tolbodvejens nordlige side ca. 200 alen fra hjørnet af St. Kongensgade var en anden galge, og endelig træffer vi det egentlige militære rettersted uden på garnisonens eksercerplads "Grønland", der fandtes på det sted, hvor senere Elsdyr- Delfin-. Krokodille- Svane- og Vildandegade blev opført.

I over et århundrede fandtes det her, indtil det den 10. november 1779, ved hjælp af uærlige slaver blev flyttet ud ved Amerika Mølle på Vesterbro. Det skildres da som meget brøstfældigt.

I selve Kuppet synes der ikke at have været noget permanent rettersted, men at der også her jævnlig har fundet henrettelser sted er udenfor enhver tvivl, selv om jeg for mit vedkommende kun ser mig i stand til at påvise tre tilfælde.

Det rettersted, der blev benyttet ved Griffenfeldts henrettelse lå, som anført i en tidligere artikel, på Kirkepladsen midt ud for Artilleristokkens og Generalstokkens gavle, og det bestod kun af en lille forhøjning af hvidt sand, hvorover der var udbredt et sort klæde med silkekvaster i hjørnerne. Der behøvedes jo heller ikke andet, eftersom hals-hugningen skulle foregå ved et vandret hug af et sværd, den såkaldte ærlige henrettelse, i modsætning til uærlige, der foregik ved et lodret hug med en økse.

Af de tre henrettelser, som her skal tales om, foregik den første i januar eller februar 1731. Det var en kvinde, Anne Marie Christiansdatter, formodentlig en soldaterkone, der havde myrdet en skovløber ved Svendstrup samt hans kone, dennes fader og et barn, hvorhos hun havde slået to andre børn halvt ihjel.

En ordre af 29. januar samme år fra Kongen til oberst Folckersahm lyder således: "Den på grund af en forbryderisk mordgerning ved dit underhavende regiment dødsdømte Anne Marie Christiansdatters dødsstraf formildes derhen, at omtalte delinkventinde i vort Citadel Frederikshavn, som det sted hvor den ene bataillon af dit regiment garnisonerer, kun simplement skal halshugges med skarpretterens sværd, og legemet følgelig i al stilhed begravnes på Soldaterkirkegården."

Den anden henrettelse stammer fra 1809. En konstabel af det borgerlige artilleri, J.E.A. Høne eller Høhne, havde i fuldskab overfaldet sin vagtkommandør, en løjtnant Hagemann, og havde bl.a. med en kniv tildelt ham en lang flænge hen over ansigtet. Dagen før henrettelsen blev han, netop med denne for øje, ført ud i Kastellet af et militært kommando og den 15. februar kl. 7½ om morgenen, blev han skudt. Eksekutionen fandt sted i en Kastellets bastioner – antagelig Prinsens Bastion – og blev udført ved 3 salver af en infanteriafdeling. (C. Bruun: Gennem 100 år. – Historiske Meddelelser om København II og Kristensen: Optegnelser angående det københavnske borgerlige artilleri). Det tredje tilfælde er foregået så sent som den 8. januar 1822. Under overskriften:

Tildragelse" findes der i "Fyens Stifts- Adresse-Avis og Avertissementstidende" for 15. januar samme år følgende: "Den 8. ds. Om morgenen blev to forbrydere henrettede i hovedstaden; den ene var en soldat af det 2. Livregiment, af fødsel en Sjællander, 25 år gammel, som for en grov subordinationsforseelse imod sin egen vagthavende officer, blev skudt i Cita-dellet"

Garnisonspræsten skulle overvære alle militære henrettelser. Det hedder herom i Kirke Ritual af 26. juli 1685, VI Kapitel V artikel, at præsten skal forblive hos den dødsdømte på retterstedet, læse og bede med ham, indtil han er henrettet. Dersom han enten hænges eller brydes på sine lemmer, eller og marts og deles, da må præsten ikke forlade ham før end han er død.

Man ved næsten ikke, hvem man beklage mest, enten den dødsdømte eller præsten, og hvis ikke hele tidens råhed også har hærdet denne sidste og gjort ham ufølsom overfor sligt, må det have været en sand tortur for ham, særlig da militære henrettelser så at sige hørte til dagens orden, hvad der bl.a. fremgår af, at præsten Knud Tommerup, der i 33 år fra 1693 til 1726, var Garnisonspræst, i løbet af denne tid havde fulgt over 600 soldater til retterstedet.

Det var i reglen et stort militært apparat, der blev sat i scene ved en sådan begivenhed. Eksempelvis skal anføres følgende:

I foråret 1779 havde der fundet en større husarrevolte sted, og den 3. maj samme år udgives der følgende befaling:

"Da delinkventen Lars Eskesen skal arquebuseres efter Hs. Maj.s allerhøjeste resolution, giver Danske Liv-Regiment og Kronprinsens Regiment til den ansatte skarpe eksekution som i morgen præcis kl. 7 slet forsamler sig på Grønland og hertil giver:

Danske Liv-Regiment: 1 kaptajn, 2 premierløjtnanter, 1 sekondløjtnant, 8 underofficerer, 2 tamburer, 144 mand;

Kronprinsens Regiment: 2 Kaptajner, 1 premierløjtnant, 2 sekondløjtnanter, 8 underofficerer, 2 tamburer, 144 mand; i alt 3 kaptajner, 3 premierløjtnanter, 3 sekondløjtnanter, 16 underofficerer, 4 tamburer, 288 mand. For at føre delinkventen fra Stokhuset og derefter formere den inderste kreds give:

Danske Liv-Regiment: 1 løjtnant, 2 underofficerer, 1 tambur, 12 grenaderer;

Kronprinsens Regiment: 1 underofficer, 1 piber, 12 grenaderer; i alt 1 løjtnant, 3 underofficerer, 1 tambur, 1 piber, 24 grenaderer. For at skyde delinkventen giver samme regimenter hver 6 mand; herefter for at begrave den afdøde delinkvent giver samme regimenter hver 1 underofficer, 8 mand, såvelsom og at grave graven i eftermiddag kl. 2 slet 1 underofficer, 4 mand. Desuden i morgen kl. 6½ hver 1 underofficer, 12 mand for fra Hovedvagten at føre de 38 arresterede Husarer til at bese eksekutionen og derpå igen tilbage til deres vagter: Til patrouille på, og udenfor Grønland giver det Holstenske og det Falsterske Regiment deres i morgen på vagt kommende mandskab."

Hvor stort det til patrouillering anvendte mandskab af Hostenske og Falsterske regimenter har været lader sig ikke så let påvise, men da vagtstyrken i København ikke sjældent gik op i 4-cifrede tal, har der sikkert været tale om en ret betydelig styrke. Derimod er selve befalingens tal tilstrækkeligt talende, thi det viser sig, at for at tage livet af Lars Eskesen udkræves der ikke mindre end 10 officerer, 25 underofficerer, 6 spillemænd og 372 mand eller i alt 413 personer. Tager man i betragtning, at situationens alvor krævede, at de mange i hinanden indgribende led i forvejen måtte være nøjagtigt instruerede og indøvede, og lægger den "Tommerupske" målestok med de 600 dødsdømte i 38 år til grund, kommer man let til det resultat, at garnisonens hovedbeskæftigelse den gang foruden at gå på vagt, har været den at forrette tjeneste ved eksekutioner.